

Svea hovrätt
Rotel 0601
Mark- och miljööverdomstolen

Mål nr P 4498-18, 060102

Stockholms Naturskyddsförening m.fl. ./ Stockholms kommun (staden) angående detaljplan avseende fastigheten Stockholm Kristineberg 1:10

Staden som fått tillfälle att yttra sig får efter medgivnet anstånd anföra följande.

Staden vidhåller att detaljplanen inte medger sådana åtgärder och verksamheter som avses enligt 4 kap 34 § andra stycket punkten 2 plan- och bygglagen (2010:900), PBL. Detaljplanen medför inte heller betydande miljöpåverkan. Stockholms Naturskyddsförening har därmed inte klagorätt och talan ska därför avvisas.

Utöver det som redan anförts till stöd för att planområdet inte genom detaljplanen får tas i anspråk för ”annat projekt för sammanhållen bebyggelse” får staden tillägga följande.

Staden har bl.a. anført att planområdet utgör en del i den sammanhållna bebyggelsen för Stockholms innerstad och att såväl planområdet som dess omgivningar redan är ianspråktagna för sammanhållen bebyggelse. Bestämmelsen i 4 kap. 34 § andra stycket plan PBL gäller enbart när ett planområde **får tas i anspråk** för ett projekt för sammanhållen bebyggelse. Staden anser att formuleringen anger att bestämmelsen inte ska tillämpas vid förtätning av ett befintligt stadsområde som redan är ianspråktaget. Även om domstolen skulle anse att det saknar betydelse om planområdet redan utgör en del av sammanhållen bebyggelse eller inte, kan bestämmelsen i 4 kap. 34 § andra stycket PBL ändå inte

tillämpas för det **projekt** som detaljplanen reglerar. Staden utvecklar nedan varför så är fallet.

Begreppet ”sammanhållen bebyggelse” kan användas på flera sätt. Av förarbetena till 4 kap. 34 § PBL framgår att MKB-direktivets uttryck ”tätortsbebyggelse” i Sverige ersatts med uttrycket ”sammanhållen bebyggelse”, som är den gängse termen i PBL (prop. 2004/05:59, s. 28). Begreppet ”bebyggelse” innebär enligt definitionen i 1 kap. 4 § PBL en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader. Av förarbetena följer att med uttrycket ”en samling” avses minst tre byggnader (prop. 2009/10:170, s. 143). Begreppet ”sammanhållen bebyggelse” innebär enligt definitionen i 1 kap. 4 § PBL bebyggelse på tomter som gränsar till varandra eller skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark. Av förarbetena följer att termen ”bebyggelse” i begreppet ”sammanhållen bebyggelse” har samma innebörd som anges i definitionen av ”bebyggelse” (a. prop., s. 151).

Av det ovan sagda följer att ett planområde får tas i anspråk för sammanhållen bebyggelse, såsom termen definierats i PBL, om området får tas i anspråk för *dels* minst tre byggnader och *dels* för flera tomter som gränsar till varandra eller som skiljs åt endast av en väg, gata eller parkmark.¹

Staden konstaterar att planområdet för detaljplanen för fastigheten Kristineberg 1:10 m.fl. får tas i anspråk för en kontorsbyggnad (jfr planbeskrivningen s. 12) och en tryckstegringsstation. Planområdet får således tas i anspråk för **en till två** byggnader (beroende på om tryckstegringsstationen ska räknas som en byggnad) och därmed inte för sammanhållen bebyggelse, såsom detta uttryck definierats i PBL. Även denna omständighet hindrar att bestämmelsen i 4 kap. 34 § andra stycket PBL är tillämplig i fråga om detaljplanen.

Föreningen anför i sitt yttrande (s. 2) att detaljplanen strider mot 3 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken. Föreningen hävdar vidare att planen strider mot delmålen 2.2 och 3.5 i stadens miljöprogram och mot de nationella miljökvalitetsmålen.

I uttrycket ”så långt möjligt” i 3 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken ligger att den avvägning som ska göras mellan det skyddade intresset och motstående intressen ska innefatta hänsynstagande till de praktiska och ekonomiska konsekvenserna av det skydd bestämmelserna ger.

¹ Se även Boverkets *PBL-Kunskapsbanken*, under rubriken ”Sammanhållen bebyggelse”

I första hand är avsikten att ge utrymme i det enskilda fallet för samhällsekonomiska hänsynstaganden, t.ex. med hänsyn till regionalpolitiska eller samhällsekonomiska intressen (prop. 1997/98:45, s. 30). De två åberopade bestämmelserna i miljöbalken innefattar således inget absolut skydd mot förändringar, utan medger ett utrymme för avvägningar mellan olika intressen i det enskilda fallet.

Stadens *Miljöprogram 2016-2019* är uppbyggt kring sex övergripande miljömål, vilka utgör en lokal precisering av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen som är relevanta för Stockholm. Delmål 2.2 anger att Stockholm ska ha frisk luft. Av miljöprogrammet (s. 21-22) framgår hur detta delmål kan uppnås. De åtgärder som redovisas i programmet är bl.a. dammbindning, miljözoner, differentierade trängselskatter och cykelfrämjande åtgärder. Åtgärderna utgörs således av ekonomiska styrmedel samt åtgärder riktade mot vägnätet och fordonen. Miljöprogrammet anger inte att nya byggnader invid befintliga vägar ska undvikas i syfte att nå delmålet om frisk luft. Inte heller anges att enskilda träd måste bevaras med anledning av delmålet. Av beskrivningen (s. 21) som hör till detaljplanen för fastigheten Kristineberg 1:10 framgår att luftföroreningssituationen förbättras väster om Essingeleden i områden där människor stadigvarande vistas. Staden bedömer av dessa skäl att detaljplanen inte strider mot delmålet om frisk luft i miljöprogrammet.

Delmål 3.5 i *Miljöprogram 2016-2019* anger att Stockholm ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald. Av programmet (s. 32-33) framgår bl.a. att den biologiska mångfalden karaktäriseras av ständiga förändringar och att stärka den biologiska mångfalden inte innebär att landskapet konserveras i dagens form. Utmaningen ligger i att skapa och bibehålla goda förutsättningar för livet i en växande stad och samtidigt främja en långsiktigt hållbar mark- och vattenanvändning utan att viktiga miljövärden går förlorade. Genom väl avvägda åtgärder kan vissa rekreativa och ekologiska värden återskapas eller ersättas i de fall oexploaterad mark tas i anspråk för bebyggelse. Delmålet uppnås bl.a. genom att stadens arbete ska inriktas på att upprätthålla och utveckla funktionerna i strukturen av ekologiskt värdefulla områden. Staden bedömer att såväl miljöprogrammets delmål som miljöbalkens bestämmelser om att ekologiskt särskilt känsliga områden så långt möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön (3 kap. 3 §) och att områden med naturvärden ska så långt möjligt skyddas mot påtaglig skada (3 kap. 6 §) i Stockholm kan tillgodoses genom att en funktionell struktur av värdefulla naturtyper skyddas och

utvecklas. Staden menar att de arter som för närvarande finns i Stockholm härigenom kan behållas i livskraftiga populationer, även om vissa mindre delområden med höga naturvärden omvandlas. Miljöprogrammets delmål om livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald syftar således till att bibehålla en sammanhängande funktionell struktur och inte ett bevarande av varje delområde eller varje enskild förekomst av rödlistade arter.

Av beskrivningen (s. 18) som hör till detaljplanen för fastigheten Kristineberg 1:10 framgår att inom stadsutvecklingsområdet Västra Kungsholmen har fokus lagts på att spara mer av det viktiga ekbeståndet öster om Kristinebergs slott. Motivet är att bevara större sammanhållna grönområden, vilket ger bättre förutsättningar för det lokala ekbeståndets överlevnad. Dessutom uppnås härigenom större rekreativ värde för stadsdelens invånare, då detta område inte är lika bullerutsatt [i jämförelse med det område inom detaljplanen där ekar behöver tas ned]. Nedtagna träd ska till viss del kompenseras genom återplantering av skogsek som gatuträd och på parkmark. Fällna stammar kan tillvaratas inom ekkärnområdet Kristineberg. Att nio av över 100 grova ekar i Kristinebergsområdet tas ner har således enligt stadens bedömning en mycket begränsad betydelse för den biologiska mångfalden i området och i Stockholm. Staden bedömer mot denna bakgrund och med hänsyn till vad som framförts i planunderlag och tidigare yttranden att detaljplanen inte strider mot vare sig 3 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken eller miljöprogrammets delmål 3.5.

När det gäller detaljplanens underlag om naturvärden m.m. vill staden framhålla att Ekologigruppens 13 sidor långa rapport *Sammanställning av naturvärden - Detaljplan för del av fastigheten Kristineberg 1:10 m.fl.* är en sammanställning av fem inventeringar om naturvärden som bedömts vara relevanta för detaljplanen.

Bland de inventeringar som Ekologigruppens sammanställning bygger på vill staden särskilt nämna följande två:

- *Stockholms stads unika ekmiljöer*

Det är en inventering och analys av stadens hela ekbestånd, som gjordes 2006. Värdefulla ekmiljöer (s.k. ekområden) samt stora ekar i bestånd (över 100 cm stamdiameter) eller som solitärer (över 80 cm i stamdiameter) har värdeklassats och uppgifter om skötselbehov, status, nykrytering av träd m.m. har samlats in. Uppgifterna bygger på både fältinventeringar och flygbildstolkningar. Ett särskilt fokus i inventeringen har legat på ekar och ekmiljöers betydelse som habitatnätverk. Av analysen framgår att området

Johannelund-Traneberg-Kristineberg bedömts vara ett kärnområde för eklevande arter, d.v.s. att det finns förutsättningar för hela livscykeln hos många olika arter knutna till ek. Kärnområdet visas med röd gräns på den övre kartan på s. 10 i Ekologigruppens sammanställning. Kärnområdet är på kartan ungefärligt avgränsat, men staden bedömer att det är ca 100-150 hektar stort. Att ett område redovisas som kärnområde innebär inte att området i sin helhet har särskilt naturvärde, utan att det inom kärnområdet finns flera värdefulla ekmiljöer (s.k. ekområden) och jätteekar som är tillräckligt stora och tillräckligt nära varandra för att erbjuda goda livsmiljöer och spridningsvägar för eklevande arter. Det markområde som omfattas av detaljplanen, och där grova ekar återfinns, utgör en mycket liten del av kärnområdet. Av nämnda karta framgår vidare att planområdet inte har bedömts innehålla tillräckligt många ekar för att karteras som ett s.k. ekområde. Eftersom ekarna i planområdet står relativt isolerade från de på kartan redovisade klassificerade ekområdena inom kärnområdet har staden bedömt att dessa träd har en begränsad betydelse för kärnområdets funktion.

- *Ekologisk utredning av Nordvästra Kungsholmen*
Utredningen omfattar den biologiska mångfalden och dess värden i bl.a. planområdet. Inom ramen för utredningen genomfördes fältinventering under juni till augusti år 2000, då rödlistade arter och signalarter eftersöktes. Fynd av två rödlistade arter, ekticka och brun trädmyra, redovisas inom planområdet, vilket återges i Ekologigruppens sammanställning.

Som framgår ovan är det sammanlagda underlagsmaterialet beträffande naturvärden i området omfattande. Att göra ytterligare inventeringar bedömdes vid planläggningen inte vara nödvändigt. Av Ekologigruppens sammanställning drogs vid behovsbedömningen slutsatsen att planområdet har en begränsad betydelse för funktionen hos stadens struktur av ek och att genomförandet av detaljplanen bl.a. av detta skäl inte kunde antas innebära betydande miljöpåverkan. Varken under planarbetet, vid samråd med länsstyrelsen eller genom skrivelserna i samband med överklagandet har det redovisats någon omständighet som ändrar stadens bedömning.

Yrkandet om sammanträde

Staden anser att det vore till fördel för utredningen om den skriftliga handläggningen kompletterades med syn. Skäl till muntligt förfarande utöver det finns inte enligt stadens uppfattning.